

LJUBAV PREMA BLIŽNJEM U ŽIVOTU MISS IRBY

Danijel Časni

Biblijski institut
dcasni@bizg.hr

UDK: 274-051Irby,A.P.:061.235(497.6Sarajevo)"1866/1911"
274-051Irby,A.P.:37.014.2(497.6)

Sažetak

Rad se bavi pitanjem značenja i važnosti Caritasa u društvu, njegovim mjestom u Bibliji, te aktualiziranjem lika i djela engleske protestantkinje Adeline Pauline Irby, poznatije pod imenom Miss Irby. Ona je više od pedeset godina bila primjerom požrtvovne karitativne aktivistice i humanitarne djelatnice, aktivno služeći u Bosni i Hrvatskoj krajem 19. i početkom 20. stoljeća, povezujući pripadnike različitih etničkih i konfesionalnih sredina. Tako je svojom volonterskom karitativnom brigom prema bližnjima i potrebitima svjedočila svoj osobni odnos s Bogom.

Ključne riječi: Caritas, obrazovanje, ljubav, protestantizam, Miss Irby.

1. KRATKA POVIJEST CARITASA I NJEGOVO ZNAČENJE

Na spomen riječi „caritas” najčešće pomislimo na katoličku organizaciju koja je nešto manje od 140 godina djelatna na području solidarnosti i humanitarnog rada u mnogim zemljama svijeta. Isto pitanje postavio je Srečo Dragoš u svome radu „Karitas na Slovenskem”, te je *Caritas* podijelio na tri razine djelovanja. Prva je načelna razina, koja daje odgovor na pitanje značenja *Caritasa* unutar kršćanstva, na kojoj etici se temelji, koje je njegovo socijalno-povijesno značenje te kakvu ulogu ima *Caritas* u današnjem društvu. Druga je socijalno-konceptualna razina, koja daje odgovor na pitanje što *Caritas* kao ideja i konkretna aktivnost znači u različitim društvenim konceptima. Treća je organizacijska razina, koja se bavi pitanjem djelatnosti, organizacijskim oblicima, komu je organizacija namijenjena i po kojim je principima organizirana.¹

Dr. Stjepan Baloban iznio je stav da je za karitativno djelovanje službeno osnivanje *Caritasa* imalo veliku važnost, jer je rezultira-

¹ Srečo Dragoš, *Karitas na Slovenskem*, *Socijalno delo* 32 (1993.) 5-6, 163.

lo organiziranom strukturom unutar koje je bilo moguće ostvariti socijalnu dimenziju vjere.² *Caritas* je kao organizacija započeo s radom 1879. u njemačkom gradu Freiburgu. Važno je napomenuti da se Crkva nije tek tada počela baviti karitativnom aktivnošću, već je karitativna djelatnost utkana u same temelje Crkve, od najranijih dana. Na skupu u Amsterdamu 1928. godine Međunarodni je euharistijski kongres zajedno sa *Caritas Switzerland* osnovao konferenciju pod nazivom *Caritas Catholica*. Međunarodni euharistijski kongres okupio je 60 predstavnika iz 22 zemlje svijeta. U prosincu 1951. održana je Međunarodna *Caritasova* konferencija koja je okupila predstavnike karitativnih organizacija iz 13 zemalja. Konferencija 1954. godine mijenja naziv u *Caritas Internationalis*, te tako postaje prepoznatljivo ime za solidarnost i ljubav na svim kontinentima u više od 150 zemalja.³

U članku pod nazivom „Trebali li nam Caritas kao institucija?” autor Milan Špehar će ustvrditi: „Da bi Caritas mogao udovoljiti zahtjevima i zadaćama sadašnjega trenutka, mora se institucionalizirati, jer njegov je rad sve manje dijeljenje materijalnih dobara, a sve više borba za temeljna prava čovjeka u oskudici. Stoga je Caritas kao organizacija savjest i apel svijetu ekonomije, politike, zakonodavstva.”⁴

Papa Benedikt XVI. je 25. prosinca 2005. objavio encikliku pod nazivom *Deus caritas est*. Tim dokumentom upućuje vjernike na riječi Isusova ljubljenog učenika Ivana u Prvoj Ivanovoj poslanici: „Bog je ljubav” (usp. 1Iv 4,8), no odmah nastavlja ukazivati na potrebu ljubavi prema bližnjem. „Rekne li tko: Ljubim Boga, a mrzi brata svog, lažac je. Jer tko ne ljubi brata kojeg vidi, Boga kojeg ne vidi ne može ljubiti” (1Iv 4,20). Ljubav prema bližnjemu odražava se u milosrđu, pomoći čovjeku u njegovim duhovnim, materijalnim ili duševnim potrebama. Ljubiti Boga znači ljubiti bližnjega. Vjerovati Bogu znači pomoći bližnjemu. Ne ide jedno poslije drugoga, već jedno drugo uključuje. Bog je ljubav, a ljubav nema cijene. Ta ljubav Božja prema svakom pojedincu besplatna je, ali traži cijelu osobu, potpuno posvećenje u širenju Kristove ljubavi prema potrebitima. Isus opominje svoje sljedbenike: „Zaista, kažem Vam, što god učinite jednomu od ove najmanje braće, meni učinite” (Mt 25,40).

² Stjepan Baloban, Karitativni rad Katoličke Crkve kao ishodište socijalnog rada u Hrvatsko, *Revija za socijalnu politiku* 12 (2005.) 3-4, 275-283.

³ Caritas internationalis. *Who we are*. <http://www.caritas.org/who-we-are/history/> (preuzeto 3. 1. 2017).

⁴ Milan Špehar, Trebali li nam Caritas kao institucija?, *Riječki teološki časopis* 12 (2004.) 2, 483.

Potrebno je ne samo živjeti za Krista, već živjeti Krista. Krist kao temelj života pojedinca uzrokuje kristocentričnost i odmak od egocentriзма. Milan Špehar iznosi stav da će prema Isusovim riječima svaki pojedinac biti suđen po *caritasu* (po ljubavi), a *caritas* nije izvan vjere, već proizlazi iz vjere, što je i zamisao organizacije *Caritas*.⁵

Pojam „*caritas*” latinskog je porijekla i istovjetan je s grčkim izrazom „*agape*”, koji često nalazimo u Novom zavjetu. Prevodimo ga kao ljubav i poštovanje prema bližnjemu. Govoreći o pojmu *caritasa* u Novom zavjetu, govori se zapravo o milosrđu, pomaganju potrebitima i siromašnima, počevši od rane novozavjetne Crkve, o čemu čitamo u Djelima apostolskim, pa sve do današnjih dana. *Caritas* je odgovornost svijetu, on nije zadaća samo neke humanitarne organizacije koja djeluje na području solidarnosti, već je izričaj svakog pojedinog vjernika i djelatno življenje vjere u praksi. To je nedjeljiva cjelina.

Miljenko Aničić je godine 2002. na Teološko-pastoralnom tjednu u Zagrebu rekao kako je „naravi karitativnog služenja protivna svaka instrumentalizacija. Ono nije sredstvo za postizanje nekog cilja, posebno nije sredstvo za postizanje prestiža ili moći. Ono isto tako nije nikakva misionarska strategija da bi se nekoga pridobilo za vjeru. Cilj života i rada pojedinih kršćana, kao i cijele zajednice, mora biti širenje Kristovog kraljevstva, a to vrijedi i za karitativni rad”.⁶ U Jakovljevoj poslanici čitamo: „Kao što je tijelo bez duha mrtvo, tako je i vjera bez djela mrtva” (Jak 2,24). Vjera i djela međusobno su povezani. Bez vjere nema djela, a bez djela nema svjedočanstva vjere. Na taj način svoju bit i nadahnuće *Caritas* izvodi iz utemeljenja u Svetom pismu i aktivnog socijalnog nauka Crkve. „Za Crkvu, i posebice *Caritas*, to znači da solidarna praksa slijedećnja Krista uvijek znači da zauzimanje strane u korist siromašnih, potlačenih i općenito ‘drugih’, pri čemu se taj drugi prepoznaje kao subjekt, postaje praktičan način razumijevanja i stvaranja povijesti i oblikovanja društva. U solidarnosti iz kršćanske perspektive također je presudan vremenski element sada. Subjekt se može izgubiti, poništiti i sustavno otuđiti jedino u praznu, besmislenu vremenu. U vremenskom kontinuumu gdje se zbiva inflacijski protok nekritič-

⁵ Milan Špehar, Živjeti iz vjere - *Caritas*, *Bogoslovska smotra* 69 (1999.) 1, 107-124.

⁶ Miljenko Aničić, Perspektive karitativne zauzetosti, *Diacovensia* 11 (2003.) 2, 285.

nih informacija, događaji prestaju biti jedinstveni i postaju ponavljanja istoga”.⁷

Već je sredinom prošlog stoljeća prof. Vilko Anderlič isticao kako je karitativno djelovanje prije svega Božje djelo jer preko karitativnog djelovanja on djeluje u nama i po nama.⁸ *Caritas* svoje ishodište treba imati u Bogu posredstvom Duha Svetoga. Na taj način *Caritas* postaje djelatan u životu vjernika, nudeći daleko više od samog izričaja humanizma. *Caritas* je izraz socijalne dimenzije otkupljenja i ne iscrpljuje se samo na razini materijalnih potreba čovjeka, nego podjednako uključuje i duhovne, kulturne i religiozne potrebe i pomoći.⁹ Karitativno djelovanje treba biti proživljeno na različite načine, pokrivajući područje osobnog, individualnog angažmana kao i onog organiziranog, institucionalnog, bilo na razini župe i biskupije, bilo na nacionalnoj i internacionalnoj razini.¹⁰

2. CARITAS U BIBLIJI

Starozavjetna interpretacija obaveze ljubavi smještena je uz druge zapovijedi koje nalazimo u Bibliji, a vezana je uz ljubav prema Bogu i ljubav prema blišnjemu. Prvu nalazimo u Knjizi Ponovljenog zakona (usp. Pnz 5,6), dok drugu nalazimo u Levitskom zakoniku (usp. Lev 19,18). Kada su pismoznanci upitali Isusa: „Učitelju, koja je najveća zapovijed u Zakonu?“, on im je odgovorio upravo ovim dvjema zapovijedima: „Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom pameti svojom! To je prva i najveća zapovijed!“ A onda je nastavio: „Druga, ovoj slična: Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga! O tim dvjema zapovijedima visi sav Zakon i Proroci!“ (usp. Mt 22,39-40).

Ono što Isus čini jest da ne nabraja zapovijedi, već ih povezuje. On zapravo ulazi u samu bit odnosa čovjeka i Boga. Kada je čovjeku Bog na prvome mjestu, tada čovjek živi u harmoničnom odnosu sa svojim blišnjim. Upravo se u Kristovu Križu ostvaruje ta harmonija i pomirenje. Prihvaćanjem Kristove otkupiteljske žrtve čovjek se

⁷ Vice John Batarelo, Solidarnost iz Caritasove perspektive, *Bogoslovska smotra* 74 (2004.) 2, 541.

⁸ Vilko Andrelič, *Socijalni problemi I.*, Novo doba, Vukovar, 1940., 14. O prof. Vilku Andreliču vidi: Vladimir Dugalić, Kršćanski karitas i socijalna politika, *Diacovensia* 12 (2004.) 2, 239-300.

⁹ Usp. Špiro Marasović, *Demos ante portas. Crkva u Hrvatskoj pred demokratskim izazovima*, Crkva u svijetu, Split, 2002., 122-123.

¹⁰ Vilko Andrelič, *Socijalni problemi I.*, 17.

izmiruje s Bogom. Krist premošćuje provaliju grijeha koja Stvoritelja odvaja od svoga stvorenja. Tako je uspostavljena harmonija u vertikalnom odnosu Kristova Križa - čovjeka i Boga. Međutim, križ neminovno uzrokuje i svjedočenje svoje vjere i uspostavu horizontalnog odnosa križa, između čovjeka i čovjeka, između bližnjih.

U Novome zavjetu ljubav postaje temeljnom temom spasiteljskog čina i poslanja. Ljubiti Boga znači ljubiti bližnjega. Sv. Augustin je rekao: „Ljubi i čini što hoćeš”, jer onaj koji ljubi Boga i bližnjega, čini ono što Bog od njega očekuje. Bog ljubi jer je On apsolutna ljubav. On jest *Caritas*. Ljubiti bližnjega znači pomoći ljudima u potrebi, siromaštvu i nemoći, kao što su udovice, robovi, stranci. Ne može se biti u Božjoj milosti i voljeti Boga ako se ne poštuju i ne vole bližnji.

Ljubav se dokazuje služenjem. Apostol Pavao poručuje vjernima: „Služite jedni drugima u ljubavi” (Gal 5,13). Čineći tako, kršćani ispunjavaju svoje poslanje. „Po ovome će svi ljudi znati da ste moji učenici: ako ljubite jedni druge” (Iv 13,35). „Tko ljubi Boga, mora također ljubiti svoga brata” (1 Iv 4,20-21). Špiro Marasović naglašava da „charitas”, ni kao riječ ni kao sadržaj, nije tek puka dedukcija novozavjetne Božje objave niti je ona tek jedan od mogućih načina provođenja u praksu kršćanske teorije. „Upravo suprotno: charitas je do te mjere integralni dio same srži kršćanske teologije i kršćanskog misterija da je ljubav podjednako srž i kršćanske mistike i kršćanske prakse. O tomu bjelodano svjedoče ne samo riječ i djelo Isusa Krista nego i svi biblijski tekstovi, odnosno svi ostali teološki izvori. Tako će, primjerice, Ivan, na sebi svojstven način, izreći kratko i jasno: ‘Deus charitas est: et quimanet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo’ (1 Iv 4,16). Prema tome budući da ‘Deus charitas est’ - charitas ne spada samo u kršćansku ortopraksiju, nego i u kršćansku - ortodoksiju! Stoga: Tko ne ljubi, ne upozna Boga, jer Bog je ljubav (1 Iv 4,9). Ovako shvaćena, *charitas* nije izvorno antropološka - posebice ne ako se pred očima ima čovjeka *in statu naturae lapsae* - već teološka kategorija, koja u spašenom čovjeku reflektira samoga Boga. Izvorište charitasa je sam Bog, a u čovjeku se više ili manje uspješno odražava. ‘U ovom je ljubav: ne da smo mi ljubili Boga, nego - on je ljubio nas i poslao Sina svoga kao pomirnicu za grijeha naše’” (1 Iv 4,10).¹¹

Ljubav nije opcija, već obveza. Ljubav prema bližnjem nema ishodište u čovjeku, već u Bogu i njegovoj ljubavi (usp. Mt 5,44; Ef 5,1-2; 1 Iv 4,11). Božja ljubav koja nikada ne prestaje postaje izvo-

¹¹ Špiro Marasović, *Caritas - komu ili čemu?*, *Crkva u svijetu* 32 (1997.) 4, 398.

rom čovječje djelatne ljubavi. „Kršćanska ljubav je vječna. Bog je dao svoga Sina kao otkupitelja za sve ljude bez njihovih zasluga (usp. Mt 10,45; Tim 5,6). U učenjima svetog Pavla i sinopticima Božja je ljubav vječna i ruši sve društvene i rasne barijere (Gal 3,28) i nikoga ne prezire (Lk 7,39; 14,13). Čak i više – Krist zahtijeva ljubiti neprijatelje (Mt 18,21; 6,12.14).”¹² Isus će od svojih sljedbenika i izričito tražiti ljubav prema neprijateljima: „Čuli ste da je rečeno: Ljubi svoga bližnjega i mrzi svoga neprijatelja. A ja vam kažem: Ljubite svoje neprijatelje i molite za one koji vas progone da budete sinovi svoga Oca koji je na nebesima” (Mt 5,43-45). I prva je kršćanska zajednica u središte svoga života stavila zapovijed ljubavi, kako nam svjedoči sv. Pavao (usp. 1Kor 13,1-13). Stoga je za kršćane opravdan zaključak kako je „ljubav najuzvišenija stvarnost u svijetu. Ona je osnovni zakon svemira, izvor svih plemenitih težnja u ljudskom životu...”.¹³ Ljubav je odraz Boga u čovjeku, jer je Bog ljubav. Ona je najveća i vječna vrijednost. Osobe koje svoj život posvete služenju drugima u ljubavi, često se naziva plemenitima.

Upravo je takva bila Adeline Pauline Irby, poznatija kao Miss Irby.

3. CARITAS U ŽIVOTU ADELINE PAULINE IRBY

Govoreći o liku i djelu Miss Irby, britanski veleposlanik u BiH Ian Cliff rekao je da je Miss Irby bila „žarke duše, pune ljubavi prema svim stradalnicima. Njen nervni sklop bio je bogat, nježan i zdrav, sa mnogo ljubavi prema bližnjima i jakim srcem”.¹⁴ Tko je bila engleska protestantkinja koja je preskočila kulturološke i vjerske razlike društva u kojemu je djelovala? Čime je zadužila hrvatski, srpski i muslimanski narod da danas ulice u Kninu, Beogradu i Sarajevu nose njezino ime, Ulica Miss Irby?

Adeline Pauline Irby rođena je 1831. godine u palači na imanju Boyland Hall, u župi Morningthorpe, grofoviji Norfolk, kao dijete kontraadmirala Fredericka Paula Irbyja i njegove druge supruge Frances Wright. Frances je bila kći bogatog bankara, a imanje Boyland

¹² *Ljubi bližnjega svoga*, priručnik za župni Caritas, Caritas BK BiH, Sarajevo, 2011., 12.

¹³ Celestin Tomić, *Agape i objava Božje ljubavi*, *Bogoslovska smotra* 42 (1972.) 4, 336.

¹⁴ V. Elez, *Sjećanje na plemenitu mis Irbi*, *Sokolačke informativne novine* (2004.), godina XI, broj 109, <http://www.sokolac.s5.com/SIN109/susjedne.htm>; (preuzeto 10. 1. 2017).

Hall dobila je kao očevo vjenčani dar.¹⁵ Frederick je bio udovac čija je prva žena Emily umrla pri porodu rodivši mu sina Howarda Irbyja, poslije poznatog ornitologa.

Nakon završetka školovanja Adeline sa svojom prijateljicom Georginom Mary Muir Mackenzie započinje niz putovanja po Europi. Georginin otac bio je barun John Mackenzie, odvjetnik i veleposlanik, koji je svoju kćer odgajao u istom okruženju anglikanske duhovnosti, kulture i običaja u kojem je odgojena i Pauline.¹⁶ Godine 1857. Adeline i Georgina započinju svoju prvu turističku avanturu te posjećuju Njemačku i Habsburšku Monarhiju. Uslijedilo je još hrabrije putovanje preko Slovačke i Karpata do Krakova, na koje su krenule 1859. Svoja zapažanja s tog putovanja zapisale su u knjizi *Kroz Karpate*, objavljenoj u Londonu 1862. Na putovanju su u podnožju Tatri doživjele i privođenje na policiju, što ih međutim nije obeshrabrilo da nastave svoje putovanje. Privedene su u Schmöcksu i optužene za špijunažu i širenje panslavističkih ideja, o kojima, međutim, nisu ništa znale. Upravo taj događaj pokazat će se presudnim za kasniji životni put ovih dviju žena. Nakon intervencije Britanskog veleposlanstva u Beču puštene su iz pritvora te su nastavile svoje putovanje prema Krakovu. U svojoj knjizi su zapisale: „Prirodno je, stoga, što smo sada radoznale da saznamo što je zapravo panslavizam.”¹⁷ Panslavizam i slavenski narodi biti će stalna inspiracija Adeline Pauline Irby. Iz Krakova su se Pauline i Georgina vratile vlakom u Beč, odakle su u London stigle u ljeto 1860. Upravo zbog želje da saznaju što je panslavizam i kakvi su slavenski narodi, sljedeće godine, 1861., krenut će na novo putovanje, prema surovom Balkanu. Posebno su ih zanimala područja pod turskom vlašću, o kojima je tadašnja engleska aristokracija znala vrlo malo. Na putovanju koje je trajalo tri godine, do 1864., prošle su kroz Austriju, Mađarsku, Srbiju, Kosovo, Makedoniju, Grčku, Bugarsku, Albaniju, Crnu Goru, Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku i Sloveniju. U jesen 1861. stigle su najprije do jadranske obale te posjećuju Zadar, Split, Dubrovnik, potom Cetinje; nastavljaju do Grčke, odakle stižu u Sofiju. Slijedio je put do Beograda, a u proljeće 1863. stižu prvi put u Sarajevo, odakle svoje putovanje nastavljaju prema Dalmaciji. Ponovo posjećuju Jonske otoke, potom idu u Solun, pa u Albaniju i Makedoniju, potom u Zagreb, Ljubljanu i Trst pa opet u Beograd,

¹⁵ Joshua Irby, *Susret sa Miss Irby*, TKD Šahinpašić, Sarajevo, 2011., 20.

¹⁶ Usp. Isto, 33.

¹⁷ G. M. Mackenzie - A. P. Irby, *Preko Karpata*, Macmillian and Co, London, 1862., 173.

gdje su se zainteresirale za Kneževinu Srbiju.¹⁸ O svojem putovanju napisale su knjigu *Putovanje po slavenskim zemljama Turske u Europi*,¹⁹ koja je 1867. godine objavljena u Londonu i New Yorku, a na srpsko-hrvatskom jeziku objavljena je 1868. godine. Dragana Tomašević iznosi podatke da je samo dvije godine nakon objavljivanja putopisa književnik i budući diplomat Čedomilj Mijatović, uz materijalnu pomoć kneza Mihaila Obrenovića, preveo taj putopis, napisao predgovor te ga objavio u Beogradu u Državnoj štampariji.²⁰ Godine 1877. u Londonu se pojavilo i drugo izdanje knjige *Putovanje po slavenskim zemljama Turske u Europi*,²¹ koje je dopunjeno novim kartama i ilustracijama poznatog umjetnika Felixa Kanisa, uz tri nova poglavlja o Bosni. Predgovor je napisao poznati engleski političar i diplomat tog vremena William Ewart Gladstone, koji je rado iz nje citirao ulomke u svojim predavanjima i političkim govorima u britanskom parlamentu, tvrdeći da „knjiga koju je napisala Miss Irby i poglavlja koja je dodala proširuje naše vidike”. Adelinein doprinos engleskoj diplomaciji sročio je u izjavi da „*ni jedan diplomat, konzul, ni putnik iz našeg naroda nisu tako snažno utjecali na naše javno mjenje, niti tako značajno obogatili naša znanja o ovom složenom pitanju, kao ova knjiga*”.²²

Ta knjiga nije bila samo putopis već je engleskim i američkim čitateljima pružila potpuno nov pogled na južnoslavenske narode, čime je Adeline ostvarila pretpostavku za svesrdnu englesku pomoć u kasnijem humanitarnom djelovanju. Naime, tadašnja engleska politika bila je nadasve konzervativna i pogodovala je Turcima, dok je s druge strane liberalna opcija pod vodstvom Williama Ewarta Gladstonea bila na strani domicilnih balkanskih kršćana i branila njihove interese. Tako je ova knjiga postala veoma snažno sredstvo propagandne politike liberala, ali i svjedočenje o društvenoj situaciji na Balkanu tog vremena. Tijekom cijelog razdoblja svojega karitativ-

¹⁸ Edin Volk Dervišević, *Viktorijanske dame u vrltima Balkana*. 24. 2. 2013. <http://www.velikabritanija.net/2013/02/24/miss-irby-i-miss-mackenzie-viktorijanske-dame-na-balkanu/> (preuzeto 4. 1. 2017.).

¹⁹ G. M. Mackenzie - A. P. Irby, *Travels in the Slavonic provinces of Turkey-in-Europe*, 1. edition, Bell and Daldy, London, 1867.

²⁰ Dragana Tomašević, Priče o bosanskim ženama: Miss Irby, 15. Listopad, <http://stav.ba/price-o-bosanskim-zenama-miss-irby-sirotinjska-majka/> (preuzeto 8. 1. 2017.).

²¹ A. P. Irby, *Travels in the Slavonic provinces of Turkey-in-Europe*, 2 edition, Daldy, Isbister and Co., London, 1877.

²² Dragana Tomašević, Priče o bosanskim ženama: Miss Irby, sirotinjska majka. 15. 10. 2016. <http://stav.ba/price-o-bosanskim-zenama-miss-irby-sirotinjska-majka/> (preuzeto 8. 1. 2017.).

nog djelovanja Adeline i Georgina posebnu su pozornost posvećivale položaju žena u slavenskim provincijama pod turskom okupacijom, koje su najčešće bile marginalizirane, nepismene i ponižene, bez mogućnosti napredovanja. Središnje mjesto njihova djelovanja bilo je Sarajevo, gdje su po drugi put stigle 1866. godine te ondje zauvijek ostale. U to vrijeme Sarajevo je u svemu zaostajalo za razvijenim zapadnoeuropskim gradovima.

U članku „Viktorijanske dame u vrltima Balkana” Edin Dervišefendić navodi riječi Miss Irby koja iznosi stanje u tadašnjem Sarajevu: „Domaće stanovništvo je neobrazovano, samo jedna osoba od njih sto zna da čita, a glavni grad Sarajevo sa svojih četrdesetak hiljada stanovnika ne posjeduje jednu jedinu knjižaru...”²³ Kako bi mogle pomoći u obrazovanju, godinu dana prije nego što su stigle u Sarajevo osnovale su u Engleskoj 1965. godine Društvo za unaprjeđivanje obrazovanja među južnoslavenskim kršćanima u Bosni i Hercegovini²⁴ (*Association for the Promotion of Education among the South Slavonic Christians in Bosnia and Herzegovina*), uz potporu vodećih vjerskih poglavara, nadbiskupâ Canterburyja i Yorka, lorda Shaftesburyja, bivšeg zastupnika u Parlamentu i poglavara evanđeoskog pokreta unutar Anglikanske Crkve, te dr. Normana MacLeoda, izdavača popularnog časopisa *Good Works*.²⁵ Usprkos velikoj aktivnosti, Društvo nije prikupilo dovoljno sredstava da bi započelo svoj projekt.

Veliko ohrabrenje i motivacija za Adeline bit će njezin susret s Florence Nightingale. Florence je bila poznata kao pionirka sestrinstva, koja je svojim zalaganjem spasila mnoge živote u Krimskom ratu. Florence je povezala Adeline s cijenjenim i dobro organiziranim Institutom u njemačkom gradu Kaiserswerthu, gdje je Irby mogla produbiti svoja znanja o teoretskoj i praktičnoj nastavi. Isto tako se upoznala sa sustavom funkcioniranja obrazovanja te unutarnjom organizacijom. Na Institutu su radile protestantske đakonise i kompletna organizacija poslova bila je njima povjerena. Radile su kao bolničarke, učiteljice i osnivačice domova za siročad. Tako je Miss Irby na jednome mjestu mogla steći nova znanja o upravljanju i organizaciji, koje će poslije primijeniti u svome humanitarnom

²³ Edin Volk Dervišefendić, Viktorijanske dame u vrltima Balkana, na: <http://www.velikabritanija.net/2013/02/24/miss-irby-i-miss-mackenzie-viktorijanske-dame-na-balkanu/> (preuzeto 4. 1. 2017.).

²⁴ Nataša Mišković, *Basare und Boulevards: Belgrad im 19. Jahrhundert*, Böhlau Verlag, Wien, 2008., 226.

²⁵ Joshua Irby, *Susret sa Miss Irby*, 85.

radu. Institut za protestantske đakonise u Kaiserswerthu²⁶ Evangeličke protestantske Crkve vodio je pastor Theodor Fliedner. Institut je osnovan 1836., a pružao je pomoć pri osnivanju mnogih škola i sirotišta, od Konstantinopola i Aleksandrije, preko Smirne, do Bejruta i Jeruzalema. Adeline i Georgina postigle su sporazum s Fliednerom da će one osigurati sredstva za kupnju zemljišta i izgradnju zgrade, dok će se pastor pobrinuti oko financiranja učiteljica i troškova održavanja objekta. Tako su uz pomoć pruskog konzula Otta Blaua godine 1868. započele s izgradnjom zgrade; dana 4. kolovoza 1869. godine Velika porta izdala je dozvolu (ferman) za uspostavu škole u Sarajevu. Zanimljivo je da je iste godine Turska donijela školski zakon prema kojem je proklamirana jednaka obveza države prema školovanju pravoslavne i katoličke djece.²⁷ S obzirom na nove okolnosti Adeline i Georgina bile su uporne u svojim nastojanjima da obrazovanje, koje je bilo besplatno, bude dostupno svima koji se žele školovati, bilo da su pravoslavci, katolici ili muslimani.²⁸

No stanovnici Sarajeva nisu bili otvoreni prema novoj školi i nastojanjima Miss Irby da obrazuje djevojke i pruži im novu nadu za život. Iako je škola bila otvorena za pripadnike svih vjeroispovijesti i svih narodnosti, postojalo je nepovjerenje u njezine iskrene motive. Bilo je teško uvjeriti žitelje Sarajeva da se škola ne bavi „preobraćenjem na protestantizam” te da ona nije nikakva „engleska škola”, nego je njezina svrha da se domaći slavenski narod počne educirati. Nakon što je škola otvorena proširila se priča kako ona služi za denacionalizaciju i germanizaciju tamošnjih djevojčica. U izvješću Britanskog biblijskog društva iz godine 1870. stoji da se „stanovništvo Sarajeva žestoko opire svakoj vrsti vjerske informacije... Skorašnji pokušaji da se uspostavi ženska škola, nešto zaista vrijedno tog imena, u kojoj se obrazovanje temelji na učenju Biblije, izazvali su buru negodovanja protiv uljeza koji su se usudili na takvu drskost”.²⁹ Nakon tri godine zajedničkog djelovanja Georgina Mackenzie, suputnica i suradnica Adeline Irby, udaje se za *Sir* Charlesa Seabrighta, britanskog generalnog konzula na Jonskim otocima, i godine 1871. odlazi živjeti na Krf. Nov već godine 1874. Georgina umire, a dio

²⁶ *Über die Kaiserwerther Diakonie*, na: <http://www.kaiserswerther-diakonie.de/ueber-die-kaiserswerther-diakonie/ueber-die-kaiserswerther-diakonie/unternehmen/geschichte.html> (preuzeto 4. 1. 2017.).

²⁷ *Kako je otvorena velika gimnazija u Mostaru*, na: <http://dnevni-list.ba/web1/uz-godisnjicu-djelovanja-cuvene-mostarske-gimnazije/> (preuzeto 6. 1. 2017.).

²⁸ Joshua Irby, *Susret sa Miss Irby*, 85.

²⁹ Dorothy Anderson, *Miss Irby and her friends*, Hutchinson & Co., London, 1966., 64.

svoje imovine oporučno ostavlja školi u Sarajevu. Tako je Miss Irby ostala bez svoje velike prijateljice te je vođenje Zavoda povjerila nje-mačkim đakonisama Marie Hirsch i Friedericke Niebel iz Kaiserswertha, dok se ona posvetila prikupljanju sredstava za nesmetan rad škole. S obzirom na nezahvalno i neprijateljsko okruženje u Sarajevu, nakon dvije godine pastor Fliedner povukao je đakonise, koje su se vratile u Njemačku. To je bilo krizno razdoblje za Adeline, koja je ostala bez potpore svojih najbližih suradnica. Morala je nastaviti sama. Protiv škole mnogi su digli svoj glas, kako među pravoslavni-ma, tako i među katolicima, o čemu je pisala Dragana Tomašević.

Jedina potpora koju je dobila od domaćeg stanovništva došla je od Stake Skenderove (1830. - 1891.), bosanske učiteljice, socijal-ne radnice i spisateljice. Stakina je škola u to vrijeme već prestala s radom, tako da je u novoj ženskoj školi bila potpuno angažirana.³⁰ Sve to nije pokolebalo odlučnu Adeline da i dalje ustraje u svojem nesebičnom i mudrom radu, kako bi stekla povjerenje naroda. Uz Stanu je radila i gospođa Tabory, supruga bosanskog predstavnika Britanskog biblijskog društva. Na sreću, u jesen 1872. iz Engleske je stigla nova učiteljica, Priscilla Johnston. U njezinoj je obitelji postojala tradicija humanitarnog rada koja je nadahnuće nalazila u Svetom pismu. Za nju je Joshua Irby napisao: „Filantropski duh uzdigao se iz njihove duboke kršćanske vjere. Unutar Anglikanske crkve krajem osamnaestog i početkom devetnaestog vijeka nastao je pokret filantropski orijentiranih evangelista za koje humanitarni rad i širenje evanđelja nisu bili uzajamno isključivi. Vodilo ih je vjero-vanje da istina nađena u Bibliji ne samo da može preobraziti živote pojedinca nego i cijelog društva; da milost Isusove žrtve data vjerni-cima da se susretnu sa najdubljim potrebama treba da motivira te iste vjernike da se milostivo i požrtvovano predaju potrebama dru-gih da je Isusovo uskrsnuće donijelo ne samo duhovni život vjerni-cima, nego i sposobnost da imaju bolji i drugačiji život”.³¹ Miss Irby je u kasnijim godinama sve manje izbivala iz Sarajeva.

Njezina humanitarna uloga i veliko srce za bližnjega došli su do izražaja u vrijeme Hercegovačkog ustanka 1874. i 1875. godi-ne. Nesebično je pomagala i brinula se za izbjeglice, prognane, siro-mašne. Posebnu pažnju posvećivala je siročadi. Ona im je postala majkom, hraniteljicom i učiteljicom. Da bi u budućnosti osigurala nesmetan rad škole u Sarajevu, šest najboljih učenica šalje u Prag,

³⁰ Dragana Tomašević, Priče o bosanskim ženama: Miss Irby, 15. listopada, na: <http://stav.ba/price-o-bosanskim-zenama-miss-irby-sirotinjska-majka> (preuzeto 8. 1. 2017.).

³¹ J. Irby, *Susret sa Miss Irby*, 92.

na daljnje školovanje u Višoj djevojačkoj školi. Adeline je nastavila otvarati škole na područjima gdje su ljudi izbjegli, graditi domove za siročad, naselja i kampove za smještaj potrebitih.

O veličini krize zbog Ustanka govori podatak da je 1874. godine 145 000 ljudi izbjeglo u okolne zemlje.³² Situacija je bila izrazito teška. Nije bilo hrane i vladala je velika oskudica. Miss Irby na dojmljiv način opisuje tu situaciju: „Otac gubi sina, majka kćerku, mladi i nemoćni umiru usput; nedjelje i mjeseci prolaze prije nego što će rasuti članovi porodice naći jedni druge, a sudbina mnogih ostat će zauvijek nepoznata. Bez imovine jedva da se i goli život može spasiti.”³³

Prijetila je velika izbjeglička i humanitarna kriza. Kako bi upozorile britansku javnost na stanje u Bosni, Adeline i Priscilla otputovale su krajem 1875. u London. Zavod su stavile pod zaštitu britanskog konzula, a upravljanje povjerile učitelju Simi Čajkanoviću. Njihova akcija u Londonu naišla je na velik odjek te dobila i potporu londonskog *Timesa*, koji je u broju od studenoga 1875. godine objavio oglas kojim se traže sredstva za „Humanitarnu fondaciju za bosanskohercegovačku siročad”. Cilj je bio osigurati dostatna sredstva za smještaj, prehranu, obrazovanje što većeg broja izbjegličke djece. Isto tako, trebalo je djelovati u cilju uspostave malih sirotišta i osiguranja poslova za majke. Prvi donator bila je Florence Nightingale, koja je na račun fondacije položila 50 funti.

Početak siječnja 1876. godine Adeline i Priscilla u Slavoniji su započele s osnivanjem škola. U *Timesu* od 13. ožujka 1876. objavljeno je da je u Slavoniji otvorena škola sa 161 učenikom u dobi ispod 12 godina te da se otvara druga škola u Pakracu. U sljedeća dva mjeseca otvoreno je još 5 škola s više od 300 učenika. „Svi učenici su bili nahranjeni, odjeveni i cijepljeni; jedanaest djevojčica bilo je smješteno u obiteljima; za blizu tri tisuće žena i djece nabavljena je obuća i tkanine za novu odjeću (tisuću metara vunenog materijala), a podijeljeno je i tisuću četrdeset pokrivača.”³⁴ Broj škola u Slavoniji popeo se na šesnaest, a humanitarke su djeci u tim školama uz obrazovanje osiguravale smještaj, prehranu, odjeću i pokrivače.

Tijekom jeseni 1876. iz Hercegovine je prema Dalmaciji krenuo novi val izbjeglica, zbog čega su humanitarke stigle u Knin. U pismu Edwarda Freemana objavljenom u *Timesu* od 6. prosinca 1876. stoji:

³² Usp. Isto, 108.

³³ A. P. Irby, *Travels in the Slavonic provinces of Turkey-in-Europe*, 2 edition, Daldy, Isbister and Co., London, 1877., 43.

³⁴ A. P. Irby, *Travels in the Slavonic provinces of Turkey-in-Europe*, 2 edition, Daldy, Isbister and Co., London, 1877., 111.

„...u mnogim dijelovima Dalmacije izbjeglice su bez ikakvog zaklona. Bez dalje pomoći, moraju živjeti ili umrijeti po brdskim padinama”. W. J. Stillman u pismu od 14. prosinca 1876. objavljenom u *Time-su* od 16. prosinca iznosi ovakav stav: „Polovica djece koja su došla u Dalmaciju umrla je prošle zime i ljeta. Jedva da su imali kakav zaklon; mnogi ni toliko. Ova će zima ostaviti bez ičega one ogoljene prošle zime; izgladnjeli će pomrijeti, a oni koji ostanu zlopatit će se i dalje.” U mjestu Strmici u blizini Knina viktorijske dame započele su s dijeljenjem pomoći. O strahotama koje su ondje vladale izvještava reporter *Manchester Guardaina* Arthur Evans: „Okupili su se oko nas, ta izmučena preplašena lica, ti ljudski kosturi, nagrđeni bolešću i pognuti od gladi; pratili su nas i sve je podsjećalo na jezivi ples smrti. Bio je tu jedan momčić od dvanaest ljeta, blijed i krhak poput jedne od malih pahuljica na našoj stazi; jasno smo mogli vidjeti da mu je ostalo nekoliko sati života - a tko bi mu to samo poželjeti mogao? - a ipak se uz njega privijalo, tražeći zaštitu, jedno drugo, mlađe dijete koje je na sebi imalo samo nekoliko krpa skrpljenih ... samo u ovom selu u posljednjih nekoliko mjeseci pomrlo je preko šest stotina duša.”³⁵

Svoje humanitarno djelovanje Adeline i Priscilla proširile su na mjesta Plavno, Stožišta, Peći, Resanovce i mnoga druga. Petar Mirković, suradnik u podjeli pomoći, zapisat će: „Za ljude koji su tamo živjeli posjeta Miss Irby predstavljala je najsretniji dan u njihovom životu. Bio je to dan utjehe, jer je došla ona, plemenita duša, koja ne pita: Tko si? Šta si? Nego: Šta te boli i šta ti treba? Bila je sunce koje sija jače od proljetnog sunca. Došla je u kolibe punih ruku i dijelila svakome: nahranila bolesne ne pitajući je li bolest prolazna. Dala im je lijek i druge potrepštine. One koji su bili teško bolesni odmah je uputila u bolnicu. Davala je robu, novac, hljeb, šećer, čaj i kakao. Iako sam svemu ovom svjedočio, moje slabašno pero ne može objasniti ili opisati plemenitu žrtvu, milost i ljubaznost prema jadnim i bijednim ljudima. Kad bih zavirio u historiju čovječanstva, nigdje ne bih mogao naći primjer s kojim bih mogao usporediti ta djela plemenite Adeline Irby.”³⁶ Ne samo da je rješavala trenutačne potrebe gladnog naroda, već je razmišljala o budućnosti. Tako je 17. svibnja 1879. u *Daily Newsu* objavila oglas za prikupljanje donacija za kupovinu sadnica i sjemena kukuruza, s upozorenjem: „...ako ovo ne dobiju prije sredine lipnja, u mnogim krajevima neće biti žetve, a sljedeće zime zavladat će glad.” Apel je urodio plodom i prijeko potrebno sjeme bilo je poslano u Bosnu. Materijalna sred-

³⁵ Arthur J. Evans, *Ilirska pisma*, London, 1878., 14.

³⁶ Petar Mirković, *Miss Adeline Paulina Irby*, Sarajevo, 1921., 23.

stva koja su skupljena za humanitarno djelovanje tijekom šest godina fascinantna su. Prema proračunu Adeline Irby, od 1. listopada 1875. do 13. lipnja 1879. na hranu, odjeću i obuču utrošeno je 41 000 funti sredstava fonda; iz tog su iznosa izuzete njihove osobne donacije. Arthur Evans će iznijeti podatak da je fondacija podijelila više od 60 000 funti. Prema procjeni Joshue Irbyja za navedenu svrhu utrošeno je između 2,5 i 3 milijuna današnjih funti, te je spašeno između 50 i 75 tisuća ljudskih života.³⁷ Zbog takvog njezinog truda narod u Slavoniji, Bosni i Hercegovini te Dalmaciji prozvaao je Adeline *Plemenitom Miss Irby*.

Berlinskim kongresom 1878. godine Bosna i Hercegovina potpala je pod upravu Austro-Ugarske Monarhije. Paulina se vratila svome radu te je nastavila otvarati škole. U Bihaću je godine 1879. otvorila četiri nove škole, gdje su mogli boraviti učenici koji su se vratili iz Slavonije. U to vrijeme u službi su bile 24 učiteljice koje su se obrazovale u školi u Sarajevu. Mnogi su tu školu nazivali *Mis Irbijev zavod* ili *Ženski institut plemenite Mis Irbijeve* u Sarajevu, dok su ga same polaznice nazivale Domom.

Nova austrijska uprava nije gajila simpatije prema Adeline; smatrali su da bi škole koje su gajile duh slavenstva mogle potaknuti na nove ustanke i jačanje nacionalne svijesti. Kako bi Adeline dobila dozvolu za povratak u Sarajevo, Florence Nightingale i Henry Liddon uputili su zamolbu hrvatskom biskupu Strossmayeru da se zauzme za Miss Irby i njezin rad u Sarajevu. Biskup se preko svojih utjecajnih prijatelja založio za nju, te joj je dopušten povratak u Sarajevo, gdje joj je narod priredio srdačnu dobrodošlicu.³⁸ Adeline Irby se zajedno s Pricillom posvetila radu u školi za siromašne djevojčice u Sarajevu. Međutim, 1885. godine *teta Pris*, kako su djeca od milja zvala Priscillu Johnston, vratila se u Englesku, gdje je ostala živjeti sa svojom sestrom do svoje smrti 1912. Jedini predmet koji je kao uspomenu ponijela u Englesku bila je dječja narodna nošnja iz Bosne.

S uspostavom austrijske uprave obrazovni standardi postajali su sve stroži, te je Adelina uvidjela da će joj biti potrebni novi vrsni učitelji.

Na Međunarodnom kongresu o obrazovanju u Chicagu godine 1893. istaknula je: „...očito je da neke predmete moraju predavati nastavnici ili profesori iz gimnazije ili Preparandije, a ja smatram da su izdaci za te lekcije toliko veliki da sumnjam da mogu s ovim da

³⁷ Usp. J. Irby, *Susret sa Miss Irby*, 158.

³⁸ Usp. J. Irby, *Susret sa Miss Irby*, 157.

nastavim.”³⁹ Ipak, unatoč svim problemima, nastavila je neumorno dalje osuvremenjivati svoj Zavod. U razdoblju nakon Ustanka osigurala je 24 800 funti (oko 1500 000 današnjih eura) za rad Doma. Škola je svim tim učenicama bila dom, a Adeline se poput brižne majke brinula o učenicima i nakon što bi napustili školu.

U narodu su Miss Irby nazivali Plemenitom i Majkom bosanske sirotinje. *Zavod Mis Irbijeve* se prema tadašnjoj nomenklaturi pod austrijskom upravom razvio u srednju školu. Školovanje je trajalo 8 godina, prva su 4 razreda bila redovita osnovna škola, peti razred djevojačka škola, a zadnja su 3 razreda bila učiteljska škola.⁴⁰ I u tom je razdoblju na različite načine pomagala sirotinji. Sarajevu je Plemenita ostala vjerna do svoje smrti.

Adeline Pauline Irby umrla je u Sarajevu 15. rujna 1911. Bila je plemenita ne samo po krvi nego i po srcu. U večernjem izdanju *Sarajevskog lista* obznanjeno je: „Jutros, nakon duge bolesti i u poodmaklim godinama, oslobodila se duša jedne velike plemenite žene, velike kulturne dobrotvorke našega naroda, posebno srpsko-pravoslavnog, u koje je tokom četrdeset godina utkala svoje plemenito srce kakvo se rijetko nađe, svoj neumorni rad i ogromnu materijalnu žrtvu za pomoć i obrazovanje bosanske siročadi u svojoj ustanovi u Sarajevu.” Radila je neumorno i predano, ne žaleći ni truda ni materijalnih sredstava da bi pomogla svima, bez obzira na nacionalnost ili vjeru. Ostaje činjenica da su je najotvorenije prihvatili pripadnici srpske zajednice, koji su joj ostali trajno zahvalni.

Svu svoju imovinu ostavila je društvu *Prosvjeta*, a u oporuci nalaže da se njezina osobna pisma i dnevnicu spale, što je i učinjeno. Drugi zahtjev je bio da pogreb bude što jednostavniji, bez ceremonija i govora. Iako je željela da trenutak rastanka i odlaska iz ove „suzne doline” bude skroman i bez publiciteta, njezina je smrt postala narodnom žalosti, a pogreb nacionalnom manifestacijom.

Sarajevo je tih dana bilo zavijeno u crno. Dva dana nakon smrti upriličen je ispraćaj. Uz molitvu pastora Schafera i pjesmu zboru društva *Sloga* tijelo Plemenite iznijeli su iz zgrade Zavoda. Rijeka ljudi - djeca, učenici i nastavnici iz svih škola, uglednici iz političkog i javnog života, vjerski poglavari i mnogobrojni građani, svi su došli na ispraćaj, kako bi se posljednji put pozdravili s Dobrom Gospođom, kako su je Sarajlije rado zvali. U toj masi bilo je pripadnika

³⁹ Adelina Paulina Irby, *Englesko sirotište i učiteljska škola u Bosni, 1869-1893*. Nacional Education Association, New York, 1895., 901.

⁴⁰ Dragana Tomašević, Priče o bosanskim ženama: Miss Irby, sirotinjska majka, na: <http://stav.ba/price-o-bosanskim-zenama-miss-irby-sirotinjska-majka/> (preuzeto 8. 1. 2017.).

svih društvenih slojeva, muškaraca i žena, pravoslavaca, katolika, muslimana, protestanata. Svi su se zaputili prema protestantskom groblju na Koševu. Govor je održao pastor Schafer. Među ostalim je rekao:

„...Govoriti na pogrebu čin je priznanja i utjehe. Na sahrani preminule, bit će dovoljno pročitati njenu biografiju, posebno od prije četrdeset godina, jer to je pravo priznanje za nju. Šta da dodam mojim nemoćnim riječima? Adeline se usijecala u srca ljudi iz godine u godinu, iz dana u dan, cijelog svog života, a hiljade onih zahvalnih i poruke iz cijele zemlje to jasno kazuju. Nad njenim grobom skrhanjani od tuge zajedno stoje svi Srbi iz Hrvatske i Hercegovine. Kako su uzvišeni stavovi, kako su široki vidici koji je definiraju u svoj njenoj dobroti i svom njenom radu. Čak ni jednostavnost ili kratak dah nacionalizma nisu njom ovladali - bila je pripadnik jedne Crkve, koji uzvišeno misli, dijete plemenite nacije. Nije pitala da li siročad govore engleski i da li su po vjeri evangelisti, nego je pomogla gdje god je vidjela bijedu... Tko ne zna priču o dobrom Samarićaninu? Ovdje imamo Samarićanina kao srce našeg Gospodina Isusa Krista. Kad je jednom iskusila sreću spoznaje što znači biti u stanju pomoći Gospodinu, za nju nije bilo drugog puta. Razumjela je riječi Boga, potpuno i doslovno: Ono što si uradio za jednog od moje male braće, uradio si i za mene... Iskra vječne ljubavi, koju je Bog spustio na njenu dušu, plamtjela je na krilu ljubavi prema bližnjem, u vatri koju će dobročinstvo i obrazovanje nastaviti da odražavaju i potiču. U duhu stoji ona usred ovog vrta, usred svih Srba, i dovikuje vam: Idite i dobro činite!- Amen.”⁴¹ Iako Miss Irby nije bila porijeklom iz Bosne, postala je i ostala dijelom bosanskog naroda. Svojim životom svjedočila je dobrotu i Kristovu ljubav do kraja svog života. Do kraja svoje trke. Za takvu životnu trku apostol Pavao napisao je mladom Timoteju: „Dobar sam boj bio, trku završio, vjeru sačuvao” (2 Tim 4,7). Ta ista poruka ostala je iza Miss Irby, kao svjedočanstvo predanog kršćanskog rada i poticaj budućim naraštajima.

Iste 1911. godine pjesnik Aleksa Šantić napisao je pjesmu pod nazivom „Mis Irbijeva”. Jedan stih govori upravo o njezinoj karitativnoj misiji:

*I svuda gdje pade tvoje zrnje čisto
Plod obilan, zlatan suzom je zablístô,
Na slavu i hvalu tebi, naša mati!...⁴²*

⁴¹ Cijeli govor nalazi se u knjizi Danice Kaće Čolović i Srđana Čolovića pod nazivom: *Plemenita Mis Irbi dobrotvor srpskog naroda*, SKD Zora, Beograd, 2004., 32-133.

⁴² <http://www.aleksasantic.com/Print/1911-27.html> .

Nobelovac Ivo Andrić je zapisao: „Nikada nećemo moći do kraja da saznamo, ni do kraja da procijenimo sve što je ova žena učinila za Bosnu... Irbi je bila najplemenitija i najistaknutija Engleskinja!”⁴³

U Sarajevu je 1934. godine održana svečanost u povodu stogodišnjice rođenja gospođe Irby. Nazočni su bili engleski, francuski, njemački, talijanski, belgijski i češki konzul, mnogi uglednici iz društvenog i političkog života grada i mnogobrojni građani. To je bilo još jedno priznanje trudu i radu jedne velike i plemenite Engleskinje. Nažalost, mnogo je desetljeća proteklo prije nego će se ponovo aktualizirati lik i djelo Miss Irby. Na inicijativu SKD-a *Prosvjeta* u Sarajevu je 2011. obilježena stogodišnjica njezine smrti,⁴⁴ čime je javnost imala priliku ponovo se susresti s plemenitom Gospođom, majkom siročadi i siromašnih.

ZAKLJUČAK

Adeline Pauline Irby, poznatija kao Miss Irby, sav je svoj novac, znanje i vrijeme koristila kako bi pomogla i služila potrebitima. Ona je dobro znala tko su bili njezini bližnji. Ostala je čvrsta jer je poznavala ljubav. Ljubav Božju koja je živjela u njezinu srcu. Njezino kršćanstvo nije bilo samo verbalno, bilo je vidljivo u praksi. Djelatna ljubav prema potrebitima. *Caritatem operatur* prema bližnjemu. Njezin Gospodin Isus Krist održavao se u svemu što je radila. Živjela je tu ljubav. Ljubav koja jest sam Bog u Isusu Kristu. Tragom događaja i ratova koji su se poslije dogodili, ostaje nam pitanje koliko bi života ostalo spašeno da su svi narodi na prostoru Balkana imali plemenitosti i srca poput Miss Irby.

⁴³ Navod preuzet od: Nikola Šimić Tonin, *Gospođa slavuj: Plemenita Adeline Pauline Irby*, na: http://www.orbus.be/proza/proza_53.htm .

⁴⁴ *Bosansko selo: U Sarajevu obilježena 100. godišnjica smrti Miss Irby*, na: <http://blob.blogger.ba/arhiva/2011/09/18/2868295> (preuzeto 10. 1. 2017.).

LOVE TO ONE'S NEIGHBOR IN MISS IRBY'S LIFE

Summary

The work deals with the issue of the importance of Caritas in society and its place in the Bible. Special attention is paid to describing the life and work of a humanitarian Protestant woman from England, Adeline Pauline Irby, better known under the name of Miss Irby. For over fifty years she was an example of a dedicated charity activist and humanitarian worker, actively serving in Bosnia and Croatia in the late 19th and early 20th century connecting the members of different ethnic and religious backgrounds. Thus, through her volunteer charitable care for the neighbors and the needy, she witnessed her personal relationship with God.

Keywords: *Caritas, education, love, Protestantism, Miss Irby.*